

kosság a Dante utcában» című film dialógusainak teatrális jellegét. Bizonyos mértékben teatrális egyes francia filmek választékos dialógusa. Az olasz neorealista filmek nyelve azonban a legnagyobb mértékben filmszerű. Nem a szó, mint olyan a fontos, hanem az általa érzékeltetett szándékok és lelki impulzusok. Ilyen alapon tehát a filmdialógussal kapcsolatban is kimondhatjuk, hogy bizonyos mértékig megengedi a szavak felcserélését. Nem véletlen, hogy a szinkronizálás során — amikor a szájmozgás kedvéért feláldozzák a pontos, szó szerinti átültetést — a dialógus kifejező ereje általában nem csökken. Egyesek úgy vélik, hogy a filmdialógus sajátos vonása a lakonikus jelleg. Az utóbbi idők során készült, feleslegesen bőbeszédű filmek ellenhatásaként megjelent az aszkétikus szóhasználat teóriája, amely hallgatást ír elő ott is, ahol beszélni kellene. A valóságban azonban a forgatókönyv dialógusában nem a tömörség a lényeg, (ez inkább a színjátszás fontos kelteke), hanem a hatásosság. Az olasz filmek például bőbeszédűek, mégis filmszerűek. A lakonikus dialógusban, amikor minden egyes szó egyidejűleg többféle megterhelést szen-

ved, a sikeresen eltalált »egyetlen« szó hatalmas szerepet tölt be. Ezzel a szó tölti be az alapvető esztétikai funkciót. A filmművészetben az esztétikai ráhatás súlypontja a szavakról a hősök cselekedeteire tolódik át. Ha dialógusok nélkül írunk forgatókönyvet, de pontosan indokoljuk a cselekményt, akkor ez már forgatókönyv. Nem véletlen, hogy külföldön gyakran dialógusok nélkül írnak forgatókönyveket és a dialógusok megírására bizonyos szakembereket kérnek fel. Elképzelhetünk egy színdarabot, amelyet a szerző dialógusok nélkül ír meg? És mondhatjuk, hogy az ilyen »író« a mű valóságos alkotója, még akkor is, ha szakembereket von be a megírásába?

A dialógusok problémája a filmművészetben nem kevésbé fontos, mint az a probléma, amelynek megoldásán fáradozunk. Nyilvánvaló, hogy nem egy cikkben kell foglalkoznunk a dialógus problémájával. Ebben a cikkben szükségszerűen csak vázlatosan emlékezhetünk meg a dialógusról és lehetséges, hogy amit elmondtunk, az nem teljesen meggyőző. Az adott cikk keretei természetesen csak a legfontosabb problémák érintését engedik meg.

A LENGYEL FILMGYÁRTÁS HELYZETE

A Lengyel Egyesült Munkáspárt Kulturális Bizottsága megvitatásra közzétette téziseit a lengyel filmgyártás helyzetéről. A tézisek leszögezik, hogy 1956—1959. között jelentős mennyiségi ugrás következett be a filmgyártásban. Míg az első tíz esztendő alatt 40 játékfilm készült, a legutóbbi három esztendő termése 47 film és 1959 folyamán 30 film kerül leforgatásra. A mennyiségi növekedéssel párhuzamosan új filmműfajok keletkeztek, mint a lélektani dráma, a költői filmnovella és ma már kalandos filmek is készülnek az ifjúság számára. Nincs hiány értékes vígjátékokban sem. Ugyanakkor a tézisek bizonyos tematikai egyoldalúságra is rámutatnak és hangsúlyozzák, hogy az eddiginél feltétlenül bővebben kell meríteni a mai problémákból. A lengyel film — állapítják meg a tézisek — igazat kell, hogy mondjon mindarról, ami ma Lengyelországban történik, nem hűnyva szemet a nehézségek, a drámai helyzetek és a kibontakozó ellentétek előtt, de ugyanakkor a szocialista építés melletti teljes elkötelezettség szemszögéből bírálva a jelenségeket. A mai témájú filmekkel szemben nem kedvezményes tarifát, hanem a művészeti bírálat szigorú kritériumait kell alkalmazni. Ez ugyanis nélkülözhetetlen feltétele annak, hogy a filmek kellő társadalmi és eszmiel hatást váltsanak ki.

A tézisek a továbbiakban leszögezik, hogy tovább kell folytatni a harcot a játékfilmek mennyiségének növeléséért, és ennek érdekében bővíteni kell a filmgyártás termelési bázisát, rendezni kell a filmparajogi és szervezeti helyzetét és meg kell javítani az alkotócsoportok munkáját, jobb feltételeket kell teremteni a művészi útkeresésükhöz, a rokon művészi elvek szerint való tömörítésükhöz, és az új káderek neveléséhez. A tézisek foglalkoznak a szövegek kérdéseivel, és az írók és filmművészek eredményesebb és szorosabb együttműködését szorgalmazzák, továbbá bírálják a szövegek elbíráló bizottság eddigi munkáját és javasolják a hazai filmek évi seregszámának a megrendezését.